

Perge Bertalanné:

VI. GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELEM RENDŐRI FELADATAI

Gyermek- és ifjúságvédelem rendőri feladatai

A tradicionális társadalmakban a gyermek- és felnőttkor szinte észrevétlenül, átmenet nélkül következett be az adott közösségen belül. A mai társadalmak "gyermekközpontúbbak", azonban ez közel sem jelenti azt, hogy minden gyerek megfelelő szeretetben és gondoskodásban részesülne a szülőktől és más felnőttektől.

A rendszerváltás a társadalom egészét tekintve pozitív változásokat eredményezett. Néhány fontos jellemző, a közügyek iránt való nagyobb társadalmi érdeklődés, részvétel a felelősség, a társadalom számonkérő képességének és az ehhez szükséges intézményeknek a kialakulása, a civil és önszervező szervezetek számának folyamatos növekedése, valamint az adakozásra és önkéntes, karitatív munkára való hajlandóság nagyobb valószínűsége.

Ugyanakkor e változásoknak vesztesei is vannak. Leginkább a családok egy része, amelyek elvesztették korábbi anyagi biztonságukat, és a megélhetéshez szükséges növekvő munkaráfordítás miatt a gyerekekre egyre kevesebb figyelem jut. Eközben, éppen az ország és a gazdaság fokozott nyitottsága miatt, a korábban ismeretlen veszélyek (prostitúció, pedofília, kábítószer) is fenyegetik a gyerekeket.

A rendőrség ifjúságvédelmi munkájának jellemzői

A fiatalok védelmét szolgáló állami intézmények között a Rendőrségre is fontos szerep hárul, a bűnözés folyamatos "újratermelődésének", utánpótlásának visszaszorításában, a polgári biztonság megteremtésében.

A Rendőrségről szóló törvény szerint a bűnüldözési feladatok mellett a bűnmegelőzési tevékenység is része a rendőri munkának. Ezen belül súlyponti kérdésként szerepel a család-, gyermek- és ifjúságvédelem. Ennek elméleti alapja az a megállapítás, miszerint a "*bűnmegelőzés legbiztosabb eszköze a nevelés tökéletesítése.*"

Napjainkban egyre súlyosabb formában jelennek meg a deviáns magatartási formák (beilleszkedési zavarok, alkohol-, drogfogyasztás, öngyilkosság, mentális zavarok, bűnözés, prostitúció, csavargás, szexuális rendellenességek, különböző szektákhoz való tartozás...stb.), melyek figyelmeztető jeleket közvetítenek társadalmunk, embertársaink felé.

Valamennyi rendőri intézkedés egyben a megelőzést is szolgálja. Közös érdek és egyben emberi, erkölcsi kötelezettség azon munkálkodni, hogy ifjúságunkat ne veszélyeztesse és ne fertőzze meg a "*rossz szelleme*", a *bűnözés jelensége*. Ettől függ a jövő nemzedékének egészséges társadalmi léte és arculata.

Az ifjúságvédelem kiterjed a gyermekkorúak (14 éven aluliak) és a fiatalok (14-18 év közöttiek) rétegére. A gyermekkorú és fiatalok elkövetők rendőri felderítése azzal jár, hogy a törvény szerint büntetlenséget élvező gyermekkorúakat különböző védelembé vételi intézkedések alá vonják, míg a fiatalok már a bíróság előtt felelnek jogsértő tetteikért.

A fiatalok fokozott óvása és védelme érdekében teendő főbb feladatok:

- A fiatalok és szülők sokrétű felvilágosítása
- Útmutatások az elkövetővé vagy sértetté válás elkerülésére
- A szenvedélybetegségek káros hatásainak megismertetése
- Közterületek, szórakozóhelyek veszélyhelyzeteinek tudatosítása
- Áldozatvédelem (a sértetté vált fiatalok segítése)
- Együttműködés a fiatalok védelmére rendelt intézményekkel (önkormányzat, gyámügy, ÁNTSZ, családsegítő)

Az ifjúságvédelmi munka konkrét tevékenységi formái, valamint a megjelent kiadványok, folyamatban lévő illetve tervezett programok a XIII. fejezetben részletesen megtalálhatók.

A gyermekvédelmi rendszer szervezeti kerete, intézményi struktúrája kétségkívül bővült a rendszerváltás óta. A gyámhatóságok, nevelési tanácsadók, a rendőrség munkája egyrészt professzionalizálódott, másrészt a civil kezdeményezések tere bővült. A különféle intézmények közötti kapcsolatot azonban változatlanul alapvetően a felszínesség és az eseti elképzelések uralják.

A jogszabályi értelmezés nehézsége miatt tanácstalanság is előfordul. Ennek következményeként a gyerekek elvesznek a különböző adminisztrációs szabályok, eljárások és intézmények útvesztőiben.

A gondos, szakszerű, eredményes szakmai megoldások érdekében elkerülhetetlen a jelenlegi gyermekvédelmi rendszer további reformja. A nemzetközi és a hazai kutatások adatai egyértelműen azt bizonyítják, hogy legnagyobb arányban elsősorban a különféle szocializációs közegek (a család, az iskola és a nevelőotthonok) működési zavara felelős a csavargások létrejöttéért, és szükség lenne a különféle szervezetek (gyámhatóság, nevelési tanácsadó, rendőrség) összehangolt munkájára, hogy ez a probléma és negatív következménye kezelhetővé váljon. A gyakorlatban azonban gyakran diszfunkcionalitás jellemzi e szervezetek munkáját.

Az adatok szerint felerősödött a kortárscsoportok, a média, főként a televízió negatív hatása (de kisebb jelentőségű, mint ahogy az a közfelfogásban elterjedt egy-egy bűncselekmény kapcsán), valamint az életkori sajátosságokból adódó kíváncsiság és az érdekes élmények keresése. A negatív hatások összegződése idézi elő a csavargást.

Az elszökött és elhanyagolt gyerekek problémája összetett, gyakran frusztráló és egyoldalú kihívások elé állítja a rendőrséget. A rendőrséggel szembeni elvárások a társadalom és a szülők részéről sokszor nem helytállóak, és irreálisak. A törvény nem tartalmaz egyértelmű utasítást számos esetre vonatkozóan. Jelentős mértékben a rendőrökre hárul a mérlegelés, ami a bejelentésekre adott választ vagy az ismételt elszökések megakadályozását illeti. Sajnálatos módon, a civil kezdeményezések bővülése ellenére, még mindig a rendőrség a leginkább elérhető 24 órás szolgálat a fiatalok, az intézetek, a szülők számára, akár a veszélyeztetettség megszüntetésére, az eltűnt gyerek megtalálására vagy segítségnyújtásra van szükség.

A rendőrségi adatok közvetetten azt is bizonyítják, hogy a serdülőkori csavargás nemcsak prekriminális, hanem jelentős számú kriminális következmények létrejöttéhez is vezet. Emellett megnő az áldozattá válás kockázata is. A probléma megoldása csak akkor lehet eredményes, ha a megelőzést, a konfliktus kezelését és a gyógyítást egyaránt magában foglalja. Ez jelenti egyrészt a társadalmi és állami professzionális intézményrendszer rugalmas kiépítését, sokkal

tartalmasabb partnerkapcsolati együttműködés kialakítását, másrészt a szülők, nevelők és a serdülők számára különféle konfliktusmegoldó technikák elsajátításának megtanítását. Szükség lenne továbbá a széttöredezett gyermekvédelmi rendszer helyett egy koordináltabb és egyben differenciáltabb jellegű, többszemponú segítségnyújtásra képes országos szervezet létrehozására, a külföldi tapasztalatok figyelembevételével.

Az elkövetkezőkben Magyarország csatlakozik az Európai Unióhoz, mely várhatóan együtt jár a személyek Európán belüli még szabadabb mozgásával. Ez a változás egyben a gyermekek eltűnésének, eltűntetésének lehetőségeit is növeli majd. Fontos ezért, hogy a hatóságok, gyermekvédelmi szervek és civil szervezetek erre az eshetőségre idejében felkészüljenek.

Az ifjúságvédelemnek nem az a célja, hogy az ifjúságot hermetikusan elzárja a veszélyforrásoktól, hanem normakövető, problémafelismerésre és problémakezelésre képes generáció felnevelése, amelyben az egyes résztvevők átlátják a társadalomban elfoglalt helyüket, lehetőségeiket, a rájuk leselkedő veszélyeket, és megismerik azokat a személyeket, szervezeteket, akikhez/amelyekhez problémák felmerülése esetén segítségért fordulhatnak.

További célja és feladata a deviáns, prekriminális pozícióban lévő kiskorúak felderítése, figyelemmel kísérése, annak megakadályozása, hogy jogsértések elkövetőivé, vagy bűncselekmények áldozataivá váljanak.

Ajánlás az önkormányzatok részére

- A fiatalok bűnözés kezelésének hagyományos eszközei és módszerei már nem eredményesek. A helyzet javítása érdekében minden intézményt - az iskolákat, a bíróságokat, a speciális intézeteket és azok személyzetét is - bűnmegelőzési szempontból felül kell vizsgálni;
- Hivatalosan el kell ismerni, hogy a fiataloknak kulcsfontosságú szerepük van a lakókörnyezetükön belül, és ezért aktívan kell törekedni a velük való együttműködésre, s ösztönözni őket, hogy vegyenek részt a közösségi életben;

- Őszinte párbeszédet kell folytatni a fiatalokkal, megfelelő kérdéseket feltenni és odafigyelni a válaszukra. A velük kapcsolatos döntések meghozatalába vonják be őket, elfogadva azt, hogy a fiatalok problémája velük és általuk oldható meg, és így célszerű partnerként kezelni őket;
- Anyagi támogatást kell nyújtani a fiatalok kezdeményezéseihez;
- Be kell vonni a szülőket, a rendőrséget, az oktatási intézményeket, a helyi lakosság képviselőit és a helyi hivatalok vezetőit az iskolák vezetésébe, ezáltal is javítható a közösséggel kialakított kapcsolatuk. Az iskolákban tanórákat kell szentelni a vandalizmus leküzdésére, nyújtsanak útmutatást, pszichológiai támogatást a fiataloknak, és hozzanak körültekintőbb intézkedéseket az iskolai lemorzsolódás ellen;
- Elvárni az iskoláktól, hogy világosan lefektetett irányelveik és célkitűzéseik legyenek, beleértve a kábítószer-fogyasztás és zaklatás ellen irányuló stratégiákat;
- Tegyék lehetővé, hogy a legátfogóbb tanulást segítő programok az iskolán belül és kívül egyaránt elérhetők legyenek a diákok számára;
- Az olyan esetekben, ahol az iskola konkrét problémákat tapasztal, mint pl. a kábítószerrel való visszaélés, az egész iskolára kiterjedő szemléletet kell kialakítani, bevonva a szülőket, az iskolaszék tagjait, a diákokat, a tanárokat és a közösséget is, annak érdekében, hogy megállapodásra jussanak a tantervbe beépítendő közös stratégia kialakításában.

Felhasznált irodalom

Belügyi Szemle	1. szám 2002.
Bűnmegelőzési ajánlások önkormányzatoknak	Országos Bűnmegelőzési Központ, 2003.
Selyemréti Általános Iskola és Városi Pedagógiai Intézet:	Útmutató az iskolai gyermek- védelmi munkához Miskolc, 1999.